

Mese a kárpáti erdőkből.

Irta: ADAM IMRE.

A nap már régen alámerült a szűk láthatáron; néma csend és sötétség feküdt az árva, rejtelmes vidéken. Végtelen hegyek, didergő, havas fenyők és bokrok álltak egymás mellett a kékesszürke homályban, sokszor megrázkódtak havas terhük alatt és figyelték a véges idő múlását, a süket éj hallgatóságát, susogtak halkán, ijesztgetve, mint fehérleples, lelketlen kísértetek. Az érthetetlen, különös csend millió régmúlt emléket, elfeledett balladát, beszélő, néma titkot rejtegetett magában, soha meg nem született érzések, gondolatok lebegtek a felhőkbe nyúló hegyek felett. Mint egy óriás, fehér halott meredt az égre e megfagyott, gigászi panoráma, keblére rejtve gyermekeit : a csendet, sötétséget és a titkot.

Az egyik hegyoldalban évszázados, villámsújtotta fa védelme alatt húzódott meg egy kicsiny lakás, melynek gomolygó füstje összeolvadt a köddel s a sötétséggel, két ablaka, mint tüzes szempár meredt az éjszakába. Itt lakott Darabos István, az öreg erdőőr, akinek sok közös titka volt már a hatalmas hegyekkel, a hallgató, mozdulatlan fákkal, hány borzalmas esetnek volt színtere e vidék, melyet csak ők láttak s őriztek meg öreg, becsületes lelkükben.

Csendes és egyszerű volt belül az öreg lakás, néhány szegényes bútordarab, a falon egy vén kakukos óra és egy Mária-kép függött, az óra figyelmeztette kötelességére és a képből vett búcsút s kért oltalmat, ha éjszakai útjára elindult.

Tízet ütött az óra és az öreg felhörpintette maradék pálinkáját, felöltözött, vállára vette puskját s rátekintett a kopott Mária-képre. És az mintha mondta volna: „István, maradj itthon,” halk félelem szállotta meg István lelkét, aki kenyere javát megette és félelmet soha nem ismert. Most valami titkos erő állta útját, szeme odatapadt a képre, talán fia jutott eszébe, aki — mielőtt a háborúba ment, ugyanígy tétovázott e kép előtt. Künn fagyott havat verdesett a szél az ablakhoz, bent szeliden lobogott a mécses lángja — s István babonás félelemmel nézte a Mária-képet, mely mondta: „István, maradj itthon”. Percekig állt így mozdulatlanul — és a kakukkos óra negyed tizenegyet ütött. István, mint dacos gyermek, aki kiszakítja magát aggódó szülei karja közül, lépett ki a szobából, bezárta az ajtót s megindult a sötét éjszakába.

Vastag hóval borított sziklák között vezetett az útja, két oldalt hatalmas fenyők álltak, megrakva ezernyi csillogó játékkal, szikrázó hóval. Az égen örökös itt a fellegjárás, kergetik egymást, lebegnek mint a lobogók. Ha a szél néha széttépi e komor lobogókat, ijedt, merev arccal ragyog be a hold, tekintetére szétrebben a titkos sötétség, a mély hallgatás, látszik, amint a távoli hegyek havas koronái összeölelkeznek a futó felhőkkel. Ilyenkor felragyog az ezerarcú fénnel, csillogó hóval feldiszi-
tett millió fenyő, mintha az Úr készítette volna azok számára, akiknek

szeretteik már csak könnyet tudnak adni. Ha volna valaki, aki ért a fák, vad sziklák, hegyek nyelvén, sokat hallana az itt lefolyt harcokról, ki tudná megmondani, hányan veszték itt el és feküsznek most is temetetlen. Igen, az Úr meg akarta ajándékozni őket e csodás tájjal, feldíszítette nyugvóhelyüket és a vitézek lelkei zsolozsmákat zengve vették körül a számukra megrakott fákat; tündöklő holdfénynél, a tülevelűek milliárdjain fénylő csillagszórók mellett csöndes áhitattal néztek végig egy emberi életen. Az öreg István megállott e néma, mozdulatlan regény előtt, látta fiát, amint egy pillanatnak látszó idő alatt nőtt fel szeme előtt, aztán hívta a Haza, az örökélet. Szomorúság és valami fenséges érzés ölekezett össze lelkében, érezte, hogy fia, aki már nincs, itt van valahol e nagy-szerű tájékon és az ő lelke is örök nyugalommal lebeg e karácsonyi ünnepen a többi névtelen halottéval együtt. Szinte szeretett volna beleolvadni e varázsos csendbe, a hősök néma birodalmába, mintha irigyelni kezdte volna e hideg föniséget, az Úr által feldíszített karácsonyfákat, melyek a holtaké. Észre sem vette, hogy már ismét elsötétült, fekete felhők takarták el a holdat és fedték be a fényes világot. Észre sem vette, hogy ő vak sötétben térdel az egyik fa előtt, kalapja a kezében van s valami rég hallott, rég elfelejtett szavakat mormolt félhangon. Még az anyja tanította erre.

Elmélyedéséből hatalmas dörrenés riasztotta fel, melyet nyomban követett a másik. A golyó süvítve repült az élettelen fák között és a közeli sziklák kísértetiesen verték vissza a szokatlan zajt. István, mint akit álmából riasztanak fel, rázkódott össze, hirtelen azt hitte, hogy még mindig álmodik és e csodás világból, melybe lelke elmerült, jött fel ez a hang, a hősök, a névtelen martyrok adnak életjelt magukról, hogy tudnak mindent, ami sirjok felett történik, látják, hogy haláluk hiábavaló volt, hogy holtuk után akarják véghezvinni, amit haláluk árán nem sikerült, vagy csak játszanak, bolondoznak, vagy talán üzennek a rab földben nyugvó testvéreiknek! . . .

Borzalom futott végig István testén, bár sohasem volt babonás, de azután önkénytelenül puskája után nyúlt és megindult a hang irányába. Még most is lehetett hallani a hangot, amint mértföldekre, a tíz-tizenötödik hegyoldalon bukdácsol keresztül és hallgat el a felhők között. Azután semmi nesz . . .

István erősen figyelt egy darabig, azután szinte rohanva megindult a hang felé, az útjában álló havas bozótot puskájával törte szét, aztán megállt és újra lélegzetét elfojtva figyelt.

Semmi nesz . . .

Csakugyan képzelődött tehát?

A feszült várakozásban óráknak tetszett az a pár pillanat, amit itt idegeit megfeszítve töltött. Már szinte szégyellni kezdte magát képzelődéséért . . . hiszen nem jár itt senki éjnek idején rajta kívül, a vadorzók is mind tudják, hogy becsületes ember, aki minden éjjel megteszi szokásos útját és így nem mernek erre járni — a holtak pedig nem támadnak fel, elég volt nekik a harci zaj, a szenvedés.

Szívverése is kezdett lecsillapodni, nyugodtan akasztotta vissza puskáját vállára.

Hirtelen halk nesz riasztotta fel ismét. Egy sötét alak ugrott fel előtte és tűnt el újra egy hatalmas tölgy és bozótok tövében. István utána ugrott, mire az felállt és a meglepetéstől hebegni kezdett . . . A szomszéd falú harangozója volt, Kádár Mihály.

István megállott előtte, puskáját maga elé téve komoly hangon kérdezte:

— Mi járatban vagy itt?

Mihály zavartan, szemlesütve néhány értelmetlen szót mondott:

— Dolgom volt a városban, most megyek haza.

— És a lövés?

— Ütközben egy bagolyféle madarat láttam, arra löttem . . .

Darabos István körülnézett. A hideg szél még mindig dobálta a felföket, hirtelen kisütött a Hold. István a bokrok között egy lelőtt gyönyörű szarvasbikát pillantott meg. Szinte visszahökölve, megilletődve szólt a harangozónak:

— Mit tettél Mihály? . . .

Mihály arcán, mint a rajtakapott csinytalan gyermekén, félénk szepégés remegett . . .

— István, felejtsd el a dolgot, senki se tudja meg, mert a jövőm, a családom van tönkretéve . . . Tudod, hogy szegény vagyok, rá voltam utalva . . . Az állásom veszttem el, lecsuknak . . . Az uraság sohasem fogja megbocsátani . . .”

István lelkéből a jóság, a szánsalom harmóniája szállott föl és sajnálkozva tekintett Mihályra. Aztán kissé elsötétült az arca, arra gondolt, hogy ez az a megrögzött vadász, akit évek óta les és nem tudott nyomára jönni, ez a tolvaj az, aki becsületes ember képiben éli világát. Ha elhallgatja a dolgot, örökké szegyenkezni fog önön maga előtt és ha megtudják, vége a becsületének, ősz fejeéről letépik egyetlen vagyonát: a megbecsülést, tiszteletet. Komolyan fordult a vadászhoz:

— Mihály, a dolgot nem hallgathatom el. Hatvan éves vagyok, sohasem hazudtam. Az uraság jólelkű, meg fogja bocsátani a dolgot, ha töredelmesen bevallod hibádat. Én teljesítem a kötelességem. Légy nyugodt, az uraság elnézi, van neki még elég vadja a birtokán.

Mihály nemet intett, tiltakozni akart, de végignézett István becsületes arcú, egyenes alakján és nem szólt.

István nyíltan látta a helyzetet. Ennek az embernek nem ez az első esete. Akkor nem félne. Tudja, hogy az ő hibája, ami éveken keresztül megisméltödvé bünné, vétékké nőtt, jóvátéhetetlen, nem számíthat irgalomra az uraságnál. Határozottan, de teli jósággal szólt oda a harangozónak:

— Holnap jelentjük az uraságnak. Isten adjon neked bátorságot és nyugalmat. Az uraság nem rossz ember.

Ekkor Mihály arcán pokoli sötétség viharzott végig, szinte állatiasan ordította:

— Mit, a szegény vesszen, mint egy kutya?! — S azzal felkapva elejtett fegyverét, hirtelen óriási csapást mért vele az ősz Darabos István fejére, hogy az holtan esett össze . . .

Mihály vad dühében összeszorította fogait és nagyot rúgott a holt emberen. Aztán futásnak eredt árkon-bokron keresztül, hazafelé . . .

Másnap karácsony szent ünnepe volt. Mihály keresztet vetett magára, amikor megfordította a templomajtóban a kulcsot, hogy harangozni menjen.

„Dicsétessek az Úr Jézus,” hajtogatta folyton, amint a lépcsőn felfelé botorkált. Lába elé sem nézett, csak folyton mormogott valamit, szemei rémülten meredtek felfelé, többször megbotlott és arcra esett. Gépiesen állt föl és ment-ment egyenesen. Amikor felért, kitekintett a torony ablakán. A hegyoldalra és az uraság erdejére esett tekintete, ahol az öreg erdőör alussa örök álmát egy szép szarvasbika mellett. Mihály lelkében irtózatot kinnal tört fel valami és ráborult agyára, mint egy koromsötét szemfedő. Szeméből könnyet sajtolt ki az örület, a fájdalom, megfagyva folytak végig arcán. Egész testében szoborra meredt, állandóan mormolt valamit: „Dicsétessek az Úr Jézus.” De nem lehetett érteni. Kezével állandóan a mellén, arcán kapkodott, mintha valami titkos erő rángatna volna, keresztet akart vetni, de valami nem engedte, valami ólomsúllyal nehezedett kezére. Majd megfordult és örült erővel rángatni kezdte a harangkötelet.

„Dicsétessek az Úr Jézus”, — fakadt fel az ima a falu minden igazhívője lelkéből, amint a harang kondulását meghallották. Minden igaz ember boldogan vetett keresztet, itt a szent karácsony ünnepe, ma született a Megváltó. Dicsétessek.

A harang egyre szólt, kongott rendületlenül. Néha megzavarodva, összevissza kondult, mint amikor tűzvész van a faluban, majd ismét szép csendesesen szólt, mint egy ima, mintha a nagy ünnepet dicsőítené.

A faluban mindenki új ruhát öltött és boldogan sietett az Isten háza felé. Minden kémény füstölt és füstje az ég felé szállott, a csöndes vidéken szánkok csilingelése nevetett végig. A hegyekről eloszlott a köd, a szél elcsendesedett a sziklákon elhallgattak a baglyok, az erdőkben elültek a kísértések.

Es a harang egyre kongott. Mintha nem is ember húzná.

— Én nem értem azt a Mihályt, minek húz annyit . . . — szólt odabent méltatlankodva Mihály felesége.

Mihály pedig, mint egy elbűvölt, elvarázsolt ember, mint egy fájdalmas hím-Niobe, szinte megkövülve húzta a harangot szünet nélkül. Mintha mozgó szoborra vált volna, élettelenül mozogtak karjai és rángatták a harangot. Szemeiben millió rém és kísértet meredt ki, szája egyre morgott. Nem értette senki.

— Már félórája húzza! — szólt a tisztelendő úr. — Eredj Miska, nézd meg, mi van vele!

Miska pillanat alatt fent volt a toronyban s majd visszaesett a látványtól:

— Mihály bácsi, az Istenért!

És Mihály többé nem hallgatott földi szóra. Szemei, mint két jégdarab meredtek ki eltorzult arcából. Csak a karja járt, húzta a harangot és a szája mozgott, de Miska nem értette.

Odalépett hozzá és megfogta karját. Mihály rá sem nézett. Csak harangozott.

Miskában majdnem meghült a vér, amikor a harangozó karját megfogta. Merev volt, mint egy gép és rángatózott örült erővel. Elengette karját és lerohant a toronyból . . .

Két óra telt el, amíg három ember fel mert menni Mihályhoz, addig állandóan szólt a harang. A faluban összecsendült a nép s mikor látták, hogy karonfogva hozzák a harangozót, végigfutott mindenkin a hideg. Mihály görcsösen szorongatott kezében egy kötélrészletet, melyet levágtak a harangról, mert nem tudták kifejezni kezéből, . . . szemében homályos, merev örültség imbolygott.

Mikor befordultak a szomszéd utcába, két csendőr jött velük szembe, akik megfogták Mihályt. A harangozó már nem tudott semmit, szája is csendesebben mozgott, keze rángatózása is megszűnt, meg sem moccan a bilincsek alatt. Kérdezték, nem felelt. Csak mintha valami varázserő húzta volna fagyott tekintetét az erdő és az Ördögvágás felé, ahol tegnap éjjel óta eggyel több martyrja van a kötelességtudásnak.

Mihály, mint egy élőhalott megsemmisülten, gépiesen ment a csendőrök előtt. Csak amikor az uraság ablaka előtt mentek, látszott feleszmélni, egy öreg úr nézett ki az ablakon a keserves menetre és halkán mondta: Szegény Mihály!

És ha Mihály eszénél lett volna, bizonyosan azt mondaná: Szegény jó öreg Darabos István!

Mihályt tovább vitték a csendőrök, de már nem ítelt fölötte földi bíró,

* * *

Darabos Istvánt nagy tisztességgel temették el és a falú népe azt tartja, hogy lelke még mindig ott jár az erdőben és őrzi az uraság jószágait.

Elmúlt egy év, újra karácsony ünnepe volt. Az óriási hegyek közt, a vad rengetegben újra feldíszítette Isten a karácsonyfákat ezernyi fénylő gyertyájával. Az erdő ismét megtelt csöndes titokkal, mély hallgatással, a százados fák, sudár fenyők, a havas hegycsúcsok és az elesett hősök lelkei tovább mesélnek. Az öreg István is közöttük van és most már nem irigyli a holtak csodás birodalmát; ki tudja, apa és fiú nem együtt kalandozzák-e be azt a helyet, ahol becsülettel búcsúztak el a földi élettől! A hideg szél ismét bejárja a hepehupás, sötét vadont, a fellegek tovább üzik egymást és a Hold most is azzal a hűvös fénnel ragyog be a felhők között, mint egy évvel ezelőtt. És ha itt-ott néha vadászkiáltás hangja némul el a rohanó, tarka felhőkben, a hősök lelkei ismét megremegnek és szorosabban ölelik át az örök, szűz hótól szikrázó karácsonyfákat . . .

Ha az új erdőőr éjjelenként erre veszi útját, ő is néma csodálattal áll meg a fehér hegyek és fák között, ő is elmerül a hősök karácsonyának mély bámulatában. Ki tudja, hogy ő kire gondol a hősök között, de annyi bizonyos, hogy az öreg István halála óta eggyel több elmúlt regét, néma titkot, fájó, szomorú mesét suttoznak a fák, ami csodálatba ringassa és ami előtt kalapját megemelve . . .